

Maria Iordanidu (1897-1989)

Com ocells bojós (capítol 5)

Introducció i traducció: Anna Sifas, Laura Gomara, Maira Fournari

Maria Iordanidu (nascuda Kriezí) va néixer a Constantinoble. Va passar la infantesa primer en aquesta ciutat i després al Pireu. El 1914 un dels seus oncles la va convidar a passar les vacances a Batumi, aleshores part de l'Imperi Rus, però s'hi va haver de quedar cinc anys a causa de la Primera Guerra Mundial i la Revolució d'Octubre. El 1919, acabats els conflictes, va poder tornar finalment a Constantinoble, però va trobar la seva família arruïnada econòmicament i va començar a treballar per a una gran empresa comercial nord-americana. L'any següent l'empresa la va traslladar a Alexandria d'Egipte, on va conèixer el professor Iordanis Iordanidis, amb el qual es va casar. El matrimoni va romandre a Alexandria fins al 1923, quan van marxar a viure a Atenes. A la capital grega, fins a l'esclat de la Segona Guerra Mundial, el 1939, Maria Iordanidu va treballar per a l'ambaixada de Rússia. Durant l'ocupació alemanya de Grècia, entre 1941 i 1944, casa seva va ser destruïda i ella va ser perseguida i detinguda unes quantes ocasions; després d'això es va veure obligada a traslladar-se amb freqüència; va sobreviure i es va poder guanyar la vida gràcies a les seves habilitats lingüístiques. Encoratjada per la seva filla i pels amics que havia entretingut amb històries de la seva joventut a Constantinoble, als seus seixanta-cinc anys es va posar a escriure el seu primer llibre: *Loxandra* (Λωξάντρα), obra extremadament popular a Grècia i traduïda a moltes llengües. Uns anys després, el 1965, va escriure *Vacances al Caucas* (Διακοπές στον Καύκασο), on relata la seva vida a Rússia. Una dècada més tard, escriu *Com ocells bojós* (Σαν τα τρελά πουλιά), on parla de la seva estada a Alexandria. A continuació, va publicar *Mentre el cercle gira* (Στου κύκλου τα γυρίσματα), on explica la seva vida durant l'ocupació alemanya i la guerra civil grega, i, per últim, el llibre *El nostre pati* (Η αυλή μας), on parla de la vida moderna a Atenes, ciutat on va morir.

Per a l'Anna l'Alexandria del 1920 era una ciutat dividida en dos: el paradís i l'infern. L'Anna va arribar al paradís. L'infern no el va veure, l'hi van explicar. L'infern era amagat rere el lloc on hi ha els parents pobres i la roba bruta de la família. És a dir, on hi ha els àrabs. Carrerons estrets amb brossa i excrements, mosques, tracomes. Cases amb prostitutes locals i estrangeres, rases amb escuma sabonosa i on veies aigües brutes que corrien sota les portes. Prostíbuls amb homes i prostíbuls amb dones, i amb noietes de menys de vuit anys, i nens petits. Una calor densa i humida i a tot arreu l'olor dels foscos cossos suats dels berbers. Quan el cos d'una persona era venut i arribava dins d'aquells prostíbuls, el sol ja no el tornava a veure, perquè el sol mai no aconseguia foradar aquells carrerons.

I això que el sol a Alexandria és ple de llum!

Amb, com a fons, la immensitat blava que té el Mediterrani i ajaguda d'ample a ample sobre la sorra de la platja, hi ha l'altra meitat d'Alexandria. L'Alexandria cosmopolita dels estrangers i de la riquesa. La riquesa la sents, l'enums a l'ambient. L'opulència no s'amaga, sobretot davant de persones com l'Anna, que abans vivia en l'abundància de Constantinoble.

En realitat aquella abundància d'abans de la guerra a Constantinoble, que com per art de màgia es va perdre de sobte en els cinc anys de guerra, es va canalitzar, ho juraries, cap a Alexandria, mentre tota Europa es quedava amb la pell i l'os. Va pujar, diuen, el preu del cotó a alçades inconcebibles i, com a centre de trànsit que era, Alexandria va conèixer un moviment turístic sense precedents. Es van tornar bojos de guanyar diners els comerciants de cotó, sobretot els grecs, amb les seves fàbriques, les seves instal·lacions i les botigues.

De totes les comunitats europees la més important és la grega, amb les seves escoles, esglésies, les institucions benèfiques; i de tots els barris el més aristocràtic és el Quartier Grec amb els casalots dels Khoremis, dels Benakis, dels Avérof, dels Salvagos...

Els carrers que va conèixer l'Anna durant els tres anys que va viure a Alexandria es poden comptar amb els dits de les mans, i en aquells carrers hi havia de tot: botigues opulentes, sucursals de tots els grans magatzems d'Europa, grans hotels, Claridge, Cecil, pastisseries, tot el que podies imaginar.

I la vida fàcil, còmoda, sense distàncies ni autobusos ni angoixa. Tot a prop. Carrers asfaltats que cada nit els berbers rentaven amb raspalls i abundant aigua del Nil, que com un diamant brollava filtrada pels filtres anglesos. Descalç podies caminar pels carrers d'Alexandria, sense embrutar-te els peus, i sense contaminació perquè no hi havia cotxes. De tant en tant et trobaves amb un cotxe de l'exèrcit anglès.

Però el lloc més bonic d'Alexandria era el Ramleh. Per tota la llargada de la platja, començant pel centre, és a dir, pel bulevard Ramleh i fins a Sidi Bishr, on començava el camí cap a la badia d'Abu Qir, hi havia un rere l'altre aquells districtes graciosos, aquelles ciutats enjardinades amb les seves vil·les esplèndides, l'hipòdrom, els hotels...

A Alexandria, a més de l'àrab, es parlava anglès, grec, francès, italià i evidentment berber, i tothom, qui més qui menys, parlava totes aquestes llengües: els jueus, els sirians, els berbers de peu lleuger, aquells que amb les gel·labes blanquíssimes, els fesos vermells, els cinturons vermells, les babutxes vermelles, integraven el meravellós servei de les cases europees, els hotels i els despatxos.

De la plaça central d'Alexandria, la plaça Mohammed Ali, en sortien dos carrers centrals paral·lels, la rue Chérif i la rue Tewfik. Justament allà, en un apartament de luxe que travessava de costat a costat, vivia el cosí de la Clió, Thrassíoulos Andoniadis, agent de borsa. Hi vivia amb la seva dona, la Irini, una grega egípcia molt bona i molt rica, i amb la família d'ella.

I la seva sogra, la senyora Polixeni, i la segona filla, la Katina, i la petita, l'Eleni, totes vestides de negre per l'última dissort que els ha sobrevingut, la mort del seu estimat i únic germà. Abans que el germà, havia mort el pare, i un any abans que el pare, van perdre una tieta. I totes aquestes morts van passar per casualitat, una rere l'altra, a la mateixa cambra que van acabar per creure encantada, i la van tancar.

Amb l'arribada de l'Anna, van obrir, van renovar i van fer beneir l'habitació encantada. L'endemà de la seva arribada l'Anna va descobrir que la família no havia aclucat els ulls en tota la nit, esperant haver de córrer a ajudar-la si li passava res.

«Aquí cal anar amb cura», va pensar l'Anna quan va entendre com funcionaven les coses en aquella casa. «Són bona gent, no els voldria ofendre».

En Thrassíoulos, com a compatriota que s'havia fet ric, presumia. I ho feia perquè creia que el seu deure era presumir. Ho devia a la seva dona acabada, ho devia a la seva família, ho devia al seu país i a l'Escola Grega de Fener on s'havia graduat.

L'Anna va fer tot el possible per adaptar-se. «Adaptar-se o morir», es va dir a ella mateixa.

Tots es van reunir al menjador i es van asseure al voltant de la taula principal. L'Anna es va persignar devotament.

–Quin temps més bo! –digué la Irini–. Que Déu no permeti que s'entauli cap *khamsin*, que Déu es compadeixi dels russos desterrats a les barraques de fusta d'Abu Qir. Han tornat a portar nous refugiats a Sidi Bishr.

–Què és el *khamsin*?– va preguntar l'Anna.

–Una tempesta de sorra.

–I una altra vegada han portat nous russos? –va dir l'Anna–. Com si Vrànguel no hi fos, haguessin guanyat els Rojos, i els americans no haguessin fotut mà al petroli rus. És clar que sí, Nikífor!

Si hagués caigut una bomba a la taula d'en Thrassíoulos no hauria aconseguit tal resultat. L'Anna es va arraulir i va emmudir. Què se li havia acudit dir? Visca! Això sí que és adaptar-se. Ara sí que l'havia pif... I com dimonis havia recordat en Nikífor? Que Déu tingui pietat!

Nikífor era un camperol analfabet que treballava als barracons de malalties infeccioses a Stavropol quan la van tractar per xarampió. La feina del noi era buidar les palanganes i rapar els caps plens de polls.

En plena guerra civil, quan Stavropol havia caigut per segona vegada a mans de l'Exèrcit Roig, l'Anna va veure davant seu, al carrer, un militar ben plantat i armat fins a les dents, que li va donar uns copets a l'esquena i va dir:

–Hola, Annuska!

Es va espantar en reconèixer-lo. En Nikífor! Ben afaitat i seriós, però el somriure infantil encara li il·luminava els ulls blaus.

–Com estàs, Nikífor?

–Jo? Aquí, fent la revolució.

Es va mirar el rellotge.

–Quina llàstima, tinc feina a la Seu Central. Demà marxo, saps? Quina llàstima, Annuska! Ràpid, digues, com et va la vida? Et puc ajudar?

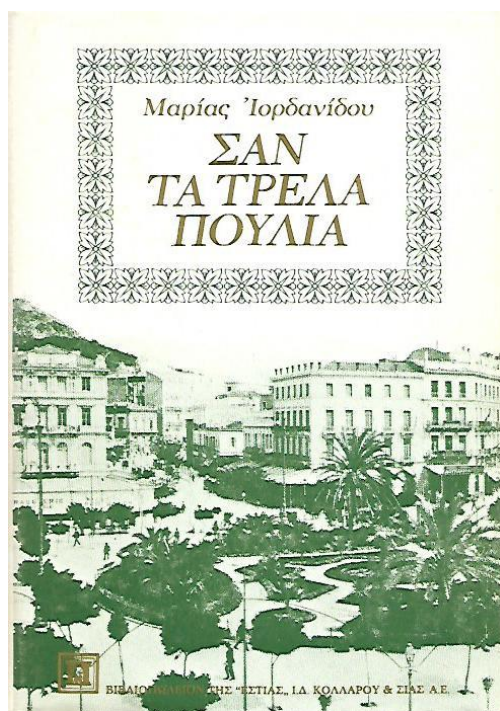
Es va treure de la butxaca un bloc i un llapis. Va escriure una nota.

–Pren això i ves al comitè de distribució d'aliments.

I va explicar resumidament que havien prohibit el comerç privat. Tots els treballadors tenien cartilles pels aliments, per la roba, per tot. Donava a entendre que d'aquesta manera, a poc a poc, s'erradicarien els diners i l'or perdria el valor comercial. D'aquí res les tasses del vàter es faran d'or perquè l'or no s'embruta.

Aquesta va ser l'última lliçó d'educació cívica que l'Anna va rebre a Rússia. I no va tornar a veure Nikífor mai més. I se n'oblidà.

Com li havia vingut ara el record? I a més de recordar-lo, associar-lo amb en Vrànguel, que mal viatge se l'endugui, i amb els americans, que també mal viatge se'ls endugui, i amb el petroli rus, que mal viatge se l'endugui perquè fa capgirar el món.

Μαρία Ιορδανίδου. 1978. *Σαν τα τρελά πουλιά*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας». 177 σελ.

Maria Iordanidu, 1978. *Com ocells bojos*. Atenes: Llibreria d'«Estia». 177 pàgs.